

Виолета В. Стојменовић
Народна библиотека Бор
sloterdajk@gmail.com

UDK 021.64(049.32)
304.44(497.11)(049.32)

КАКО ЂЕМО ЗАЈЕДНО

(Стручно-научни скуп Библионет (14; 2020; Врање). *Сарадња и партнерства: креирање нове заједничке визије за библиотеке: зборник радова*. Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Врање: Јавна библиотека „Бора Станковић”, 2020)

Ако оставимо по страни, мада можда не би требало, чињеницу да ниједна установа не може добро функционисати и успешно спроводити своје планове и програме уколико они који је чине – запослени и њихови „нељудски” алати: материјали, процедуре и технологије којима се у свом раду служе – међусобно не сарађују, већ раде једни поред/против других (а понеко и зарад личне афирмације и промоције), сарадња са спољним актерима је данас неизбежна колико и неопходна: мање или више формализовани облици сарадничког удруживања стога су честа тема професионалних разговора и саветовања и више него пожељно радно окружење, које, и због те нужности повезивања колико и због савремених техничко-технолошких услова рада, има мрежни карактер. Мреже нису само доминантни (или, макар, најуспешнији и најефикаснији) облици/начини постојања и делања на друштвеним, политичким, културним сценама, већ су и разлог делања – бројне и хетерогене активности појединаца, група или организација, односно већ постојећих мрежа, усмерене су ка стварању и(ли) даљем, потенцијално неограниченом ширењу и разграњавању, а нарочито ка диверзификацији мрежа сарадника, пријатеља, пратилаца, подршке – није довољно „исплести” само једну или неколико њих, умрежавање је непрестан и бесконачан процес. Мреже се, дакле, виде као услов развоја, а развој мреже као услов опстанка сваке јединке, било да је реч о појединачним организмима или појединачним организацијама, институцијама, формалним или неформалним групама: није ни довољно

ни могуће једном засвагда (или, макар, за дуже време) пронаћи, створити или успоставити своје место и своју функцију и опсег делатности у својој мрежи/својим мрежама; у једној мрежи неко је паук, а у другој – само нит, чвор или пак мува ухваћена у туђе, лепљиве пређе.

Заокрет ка умрежавању, установама навиклим на умногоне круће и стабилније системе и системска решења свих битних питања и проблема, и самим организованим на системски начин, намеће прихватање логике деловања у мрежи као кључне и доминантне, а не узгредне и спорадичне, као правило а не изузетак од правила која су их у другачијим друштвено-политичким и идеолошким околностима установила као факторе у хијерархијској структури. Имајући у виду овај мрежни карактер савременог друштва и културе, сасвим је оправдано бавити се питањима и проблемима која се тичу начина, средстава и смисла умрежавања, то јест успостављања различитих типова трајних или привремених веза и узајамних односа међу актерима у једној области/делатности или више њих, не нужно и очигледно сродним. Одабравши партнерства и сарадњу за фокус 14. Библионета, Заједница матичних библиотека Србије задала је тематски оквир за представљање активности и програма појединачних библиотека у који је готово свака (матична) библиотека могла да смести барем понеку од својих редовних или ванредних активности. Позиву се одазвало више од двадесет библиотека, а Програмски одбор скупа одабрао је петнаестак радова, имајући у виду значај одређених партнерстава („великих”, тј. националних библиотека) за читаву библиотечку заједницу и Заједницу, са једне и парадигматичност и иновативност описаних сарадничких модела, са друге стране. Сви радови су уз мање или веће измене објављени у Зборнику, а претходи им текст поздравне речи Ласла Блашковића као управника Народне библиотеке Србије и, самим тим, председника Заједнице.

Редослед текстова прати редослед излагања у току самог скупа, тако да Зборник отвара пленарно излагање Жаклине Николић, директорке Библиотеке „Центар за културу” у Кладову, која је описала, без мистификовања, околности успостављања значајних међународних партнерских односа са већим бројем установа и организација у неколико европских земаља и процедуре које су довеле до тога да једна мала, доскора и несамостална библиотека, користећи и географске карактеристике регије у којој дела, оствари низ комплексних и запажених међународних програма.

Облике сарадње које практикује, али и оне које прижељкује и на којима би тек требало да ради библиотека „Бора Станковић”, домаћин скупа, побројала је у свом раду Јасмина Кнежевић, подсећајући нас да је сарадња са актерима у различитим областима и на различитим нивоима

незаобилазан услов редовног функционисања сваке, а нарочито матичне библиотеке.

У Зборнику су затим објављена излагања везана за успешне примере међународне сарадње и формалних партнерстава већег броја библиотеке, међусобно али и са другим правним лицима; затим су представљени модели сарадње који повезују установе и организације на националном, односно регионалном или локалном нивоу, те краткорочни и дугорочни програми засновани на заједничким интересима и циљевима библиотека и актера из других делатности (од привреде до социјалне заштите).

Највећи број текстова (њих четири), представља партнерске моделе и резултате заједничке сарадње Народне библиотеке Србије. Са једне стране, реч је о великим међународним програмима заснованим на дигиталним технологијама и новим могућностима за прикупљање, повезивање, стручну обраду, представљање и глобално коришћење нове, дигиталне и дигитализоване грађе. Из текстова чији су аутори Борис Ђенадић, Татјана Тимотијевић и Катарина Перић („КоБСОН на међународној сцени”), односно Наташа Петровић и Татјана Домазет („Од Европске библиотеке до агрегатора за Европеану”) – који су, дакле, и сами резултат сарадње – заинтересоване колеге могу сазнати све битне детаље везане за настанак и различите аспекте рада Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку, односно националног агрегатора дигитализованог културног наслеђа у библиотекама које се представља и путем Европеане, у оквиру тематски оријентисаних пројеката. Са друге стране, реч је о текстовима Маше Милорадовић и Горане Раичевић, у којима се промишљање значајних теоријских и начелних питања из домена баштињења и баштинских установа – питање чувања/заштите и представљања поп-културног наслеђа и питање сарадње библиотека са другим „установама памћења” – повезује са приказом сарадње која је, у случају којим се бави Маша Милорадовић, довела до формирања нове, јединствене збирке (легат Милана Младеновића) или је, као у случају Графичке збирке, која је Горани Раичевић послужила као пример за разматрање сарадње библиотека и музеја, из постојања такве збирке проистекла.

Од јавних библиотека, највећи број представника међу излагачима, односно ауторима радова има Библиотека града Београда, која је у нашој стручној, али и широј јавности препознатљива по настојању да иде укорак са најсавременијим тенденцијама у јавном библиотекарству: о скоријим и актуелним међународним пројектима везаним за професионално усавршавање у домену дигиталних технологија, финансијско описмењавање грађана, креативно представљање културног наслеђа помоћу методологија

и технологија које су у нашем библиотекарству мање-више непознате итд., а који сведоче о партнерским везама Библиотеке града Београда са установама и организацијама из читаве Европе, пише Станка Јовичић, док се Марјан Маринковић бави пројектима који повезују домаће библиотеке – портал „Шта да читам?“ у домену развоја публице и континуиране заједничке промоције књиге и читања, те „БИСИС 5“ у домену каталогизације, класификације и претраживања информација о библиотечној грађи. Са друге стране, иако не подразумева сарадњу тако великог броја актера, текст Наташе Булатовић о партнерству са Руским фондом културе, које је довело до отварања Библиотеке руске литературе у Библиотеци града Београда, може бити врло подстицајан свим библиотекама које желе и могу да кроз сарадњу са иностраним културним центрима у Србији обезбеде грађу и програме на језицима од значаја за своју средину.

О потенцијалима сарадње са установама, организацијама и удружењима која се баве промоцијом неких других култура у Србији сведочи и текст Наташе Папић из Библиотеке Дома културе „Студентски град“, која је описала и систематизовала све директне и индиректне добити своје библиотеке од сарадње са Друштвом Далеки исток, а путем ње и са шангајском библиотеком у склопу међународног програма Прозор Шангаја. Подједнако подстицајни примери сарадње јавних библиотека описани су у текстовима колегиница Снежане Ненезић (Крушевац), Бојане Томовић, Драгане Марковић и Јасмине Иванковић (Лазаревац), Весне Андријашевић и Маријане Јакшић (Краљево), Драгане Петрић и Душанке Папић (Бачка Паланка), које су показале моделе, позитивне ефекте и доприносе сарадње са привредом; социјалном заштитом – у смислу прилагођавања програма библиотеке деци ометеној у развоју; Народном банком Србије – у смислу разноврсних програма финансијског описмењавања средњошколаца; са свим локалним актерима, не само у граду већ и у околним селима, који су, на овај или онај начин, заинтересовани за очување, промовисање и унапређење видљивости локалних и националних традиција и завичајне грађе. Истраживачки рад Снежане Ненезић посебно је интересантан јер садржи и детаљан историјски осврт на различите видове вишедеценијске, мада не и континуиране сарадње библиотеке и привредног предузећа, данас корпорације (познате као Трајал) у различитим друштвено-политичким, економским и идеолошким околностима, подсећајући нас и на заборављене облике анимирања и мотивисања публице (пре свега из редова радника) и на образовно-просветитељске циљеве удруженог културног и културно-пропагандног рада установа културе и некадашње радничке штампе.

Полазећи од значаја старе штампе за кориснике, аматере и истраживаче подједнако, жељне нових, личних разумевања и тумачења прошлости на основу непосредног увида у историјске изворе који су, захваљујући дигитализацији, потпуној претраживости дигитализованих текстова и новој оријентацији ка омогућавању и олакшавању приступа библиотечно-информационој и другој грађи, престали да буду доступни само привилегованима, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић” је, кроз низ партнерстава и сарадњом са различитим установама и организацијама, развила Претраживу дигиталну библиотеку (доступну на претражива.срб или pretraziva.rs), на основу које су за потребе Градске библиотеке у Новом Саду и Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске формиране претраживе, тематски организоване дигиталне збирке новинских чланака везаних за Нови Сад, односно Бањалуку. О циљевима и резултатима ових сарадничких пројеката пишу Јелена Андоновски, Ивана Гавриловић и Адам Софронијевић (Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”), Милица Кирћански (Нови Сад) и Љиљана Петровић Зечић (Бањалука).

Побројавши све облике и начине сарадње Градске библиотеке у Новом Саду на локалном, националном и међународном нивоу, Сања Арбутина, Драган Јовановић, Љубица Петковић и Александра Роквић пажњу су усмерили на новоосновани Дигитални омладински центар, као посебан, модеран, готово футуристички огранак библиотеке намењен младим корисницима, односно креирању, продукцији и коришћењу електронских извора информација, дигитализоване грађе, мултимедијалних и интерактивних садржаја и различитих ИК технологија: активности које се у овом центру спроводе, или тек треба да се спроведу, не само што омогућавају ширење, односно иновирање спектра библиотечких услуга, већ и повезивање и активну сарадњу библиотеке са мноштвом различитих група, заједница, установа, сектора, и локално и шире.

Иако радови објављени у зборнику *Сарадња и партнерства* ни издалека не покривају ни све постојеће примере добре, успешне или пожељне праксе дугорочне или једнократне међусобне и сарадње библиотека са другима, а камоли све могућности које библиотеке као физички простори, организоване збирке књижне и некњижне грађе, чији се садржаји непрестано ажурирају и обрађују, установе културе, информациони и центри целоживотног учења имају када је о сарадњи и партнерствима реч, Зборник у целини даје добар увид у актуелне трендове умрежавања библиотека, и као иницијатора сарадничких активности и као актера које су неки други субјекти препознали као пожељне partnере или сараднике. Са циљем да грађу о којој брину, изворе информација и своје програме учине што

доступнијим, видљивијим или пожељнијим, јавности уопште или некој одређеној групи корисника, или да одређену категорију грађе прибаве и, опет, учине потребном, занимљивом и употребљивом, библиотеке се удружују или се могу удруживати са актерима из било којег сектора, што – како се и између редова неких од објављених радова може прочитати – често зависи од ентузијазма, афинитета, социјалног и интелектуалног „капитала”, односно капацитета и компетенција запослених у библиотекама, а оне укључују и способност да се потребе (потенцијалних) корисника препознају или креирају. Иако већина аутора не спомиње проблеме и препреке на путу проналажења веза и успостављања сарадничких или партнерских односа, нити на путу реализације сарадничких активности, јасно је да је и за једно и за друго потребно много енергије, упорног и тимског рада, вештина и знања, али и да су ефекти и резултати заједничких пројеката и програма вредни труда јер библиотекама омогућавају како да прошире круг својих (задовољних) корисника, тако и да им пруже нове, на савременим технологијама и на савременим вредностима засноване, бесплатне или готово бесплатне услуге у домену информисања, професионалног развоја, стручног или естетског образовања, разоноде и ширења интересовања, што ниједна од њих, ни са најбољим кадром и другим ресурсима, самостално не би могла да постигне.